

متن پرسش

بیان لطیفی امام خمینی دارد که ایشان فرمودند: زمان و مکان در اجتهاد، دخیل است. باید حوزه بیانات لطیف اهل بیت را متوجه شود که زمان و مکان در اجتهاد دخیل است؛ این توجه موجب می شود ظرفیت حوزه خودش را نشان دهد و بالا برود. از همین راه ها، علم و نیازهای روز ترقی می کنند. در بحث صدقه سلسله روایاتی است که مرد اگر بخواهد از مال خودش صدقه بدهد آزاد است؛ اما زن اگر بخواهد از مال خودش که یا ارث اوست یا کسب اوست صدقه بدهد باید به اذن شوهر باشد و روایاتی هم معارض این است. در جمع بین این دو طائفه عده ای از فقهای ما، تصرف در هیئت کردند و گفتند آن روایاتی که می گوید صدقه زن باید به اذن شوهر باشد؛ ظاهرش وجوب است؛ اما حمل بر استحباب می کنیم و جمعا بین المتعارضین. اما آنچه امام فرمود زمان و مکان در اجتهاد دخیل است این است که آیا نمی شود در جمع بین متعارضین، تصرف در ماده کرد؛ نه تصرف در هیئت؟ یعنی در وجوب و استحباب تصرف نکنیم، تصرف در ماده، که اگر زن و مرد به رشد عقلی رسیدند، آنجا لازم نیست زن از مرد اجازه بگیرد. اینکه امام فرمود زمان و مکان در اجتهاد دخیل است، شاید از این قبیل باشد، یا در بحث مجسمه سازی که الآن ابزار بازی بچه ها است و کسی به آن نگاه حرام دینی نمی کند؛ آیا در این زمان، باز هم مجسمه سازی و تصویر ذی روح، حرام است؟ اینها مباحثی است که باید در حوزه بحث شود! جوادی آملی ۱۴۰۲/۳/۳

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: همین طور است. آری! بعضی از احکام بر مبنای شرایط خاصی مطرح بوده. مثل شرایط قبیله ای و اقتصاد مربوط به آن شرایط، با اینکه در صراحت قرآن داریم: «لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لَهُمْ مِنَ النِّسَاءِ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لَهُنَّ مِمَّا كَتَبْنَا لَهُنَّ» و یا در مورد مجسمه، ظاهراً به جهت شرایط فرهنگی که تداعی بت می کرده است؛ گویا آن روایات به میان آمده و در این رابطه ملاحظه می کنید که رهبر معظم انقلاب، فتوای قبلی خود را تغییر دادند. موفق باشید